

აღარ ავირბინებებს სტუდენტებს კა- სების გაუქმებას.

იფანე აფხაზი.

ახალი ამბავი

23 მარტს, არტისტთა საზოგადოების დარბაზში ქართული წარმოდგენა არის დანიშნული იფანე აფხაზის სამედიცინო საზოგადოების სასაერო კონცერტის სასარგებლოდ. არტი, რომლისთვისაც განუზრახავი წარმოდგენის გამართვა, იმდენად სიმპატიური და სასიყვარულო არის, რომ იმდენ უნდა ვიქნეთ ჩვენის საზოგადოებად არ მოკლედმა ჩემი და თავისი წყვილით შეწყობას აღმოუჩინებ იმ კარგს განზრახვას, რომელიც სარჩულად უდევს ამ წარმოდგენას.

ჩვენ მივიღეთ კ. თავართქილაძის წიგნის მალაზის მიერ გამოცემული კლექსი კი. ნინო ორბელიანის ავტორის სტატიით. ეს წიგნი მხოლოდ არის გამოცემული, შეიცავს 192 გვერდს და ღირს ათი შაური.

ჩვენ მივიღეთ ახალი დასტამბული წიგნი „სიტორია მართლმადიდებლთა ეკლესიისა ეკლესიათა განყოფილება“ კ. ჰ. ჰობელიანოსევისა, თარგმნილი მ. ი. ჯანაშვილის მიერ. წიგნი სუფილად და ლამაზად არის გამოცემული და ღირს 1 მანეთი.

გაზ. „ნოვოსტ“-ს გაუფრთხილება რომ თინანსთა საინისტრის განკარგულების ამ მიზანსა წყვილი კავკასიის მკვლევარებს სხვა-და-სხვა გვარი გარდასახალი როგორც ფულითა, ისე სანოვანითა, მარტო საადგილ-მამულით ფულით გარდასახაზუნდ შეცლებათა.

კონცანს მივლიდებ. იმის გაგონებაზედ, რომ ხვალაც კონცერტზედ ყოფნა მომელოდა, ტანში ციხე რაუნდებულმა დამბრბინა. მე მაინც ვეცადე, გაველინა; მაგრამ რა იყო ის დილით ისე გაღივება მხოლოდ მის შუბზედ, ვისაც ესანაურ ინკვიზიციის წილებს აძევენი და იავე დროს ფეხის გულზედ უღიტიბებენ. ასეთის წყალობის გრძნობით დაეწყეთ და დავიძინე. მთელს ღამეს საზარელს სიზმრებში ვიყავი და წამად-უწყვი ვიღვიძებდი. ჩემს ოთახში უზარმაზარს კონტრასტებს და ლურჯუტუბებს მოეყარათ თავი, ერთი ვი-ვაგლობის ისმობდა, — მთელი ჯოჯობით იყო იქ: ოც-და-ოთხი დანერგული როიალი, რომლებსაც ჯერ მთლიან შერჩენილად ფეხები, „კალრილს“ თამაშობდა. ყველა ჩაჩურტანებულად საზარელი მტერები ამოდიოდა სვეტ-სვეტად; ხმაურობა კიდევ ისე დიდი იყო, რომ სახლი საბირკელიანად იძროდა. მოლოს მთიანი ჩემთან ორი უშუალო ეშაიკი, ჩამოვიდეს კონტრასტები ერთი აქეთა და მეორე იქითა ყურებზედ და დაიწყეს ჩაბაცა ეტი-უღების დაკვრა. ერთმა კოლიათმა კიდევ გულზედ დრონი დაამდგა და რაც ძალად და ღონე ჰქონდა, უბრაზუნებდა. ორი როიალი, რაღაც ეშაიკის ძალით, თავის-თავად უბრაზუნებდნენ ზედ ჩემს ფეხებზედ ბრუნადნენ. მე ვიკლავებოდი როიალით კვეშ, ცხელით რომელიც გადა-

მთაწმინდაში ზოგიერთს ვაჭრებს დაეკეთ გასასყიდად ზეთის ხილი უჭირია და უფარგისი. ამასთანავე ძლიერ იაფად ჰყიდონ, თითქმის ნახევარ ფასად. უზარალო ხალხი ამას ყურადღების არ აქცევს, როგორის თვისებისაა, და სიღარიბის გამო ყიდულობს, მაგრამ ჯანის სი მრთელისთვის-კი მავნებელია.

დ. დიდიკიანი: ამ დღებში ღამე, საათის 2-ზედ აქაური პოლკის (არდაგნის პოლკის) თოფის წამლის სარდაფს (пороховой погреб) დაეცნენ ველად ბოროტ-განმზრახველი და ლოდენე უკან ამოფარებულენ და დაეწყეს სარდაფთან მდგომარეობის-კაცს (დარაჯს) თოფის სროლა, ყარაულმა უბასუბა სროლით.

ჯარის კაცს თურქი სულ ნ პატარა ჰქონდა, რომლებიც მალე დასცალა და დარჩა ხელცარიელი, მეტი დღე რომ არ იყო, შექნა ყვირილი, ამ ყვირილზედ ხმა მისცეს ვილატებმა; ვაზაკებს ევონათ, სანდულად მოდიანო და გაიქცნენ. დარაჯი ორჯან არის დაჭრილი. მეორე ჯანი ამოცვლილმა ყარაულმა, რა ნახა ცოცხალ მკვდარი ამხანაგი, მაშინვე აცნობა პოლკს, მაგრამ გვიან-და იყო დაჭრილი ადგილობრივ სამკურნალოში წაიყვანეს. მორჩენა საცქერა.

ქ რ მ ს ს ო მ ე ნ ი ა

ხ. ზედა-პაიტი, (გურია). უმკველია, აქაურს ცხოვრებას ისევ მკვლევარი (მაგრამ შეურყეველი-კი არა!) ბნელი, და უსიკოცლო ფერი ადევს; ვისაც ასეთი ადგილს დაუყვია თუნდ რამდენიმე ყვირა და დაეკვირვება აქაურს ცხოვრებას, იმას კარგად ეყოლება დაფხვებული, თუ რა არის და ვინ არის მათთვის სულიერი მამა. რომელი მოვლენა, რომელი წყურთლა ისეთი აქა-

მეყრა, მაგრამ ამოად... დილით რომ გავიღვიძე, იქამდის უმეფურად ვგრძობდი თავსა, რომ გუშინდელ კონცერტის გამო დატოვებულს სანაშაოს განგრძობა აღარ შემიძლო. მაგრამ საქმე უკნას ვერ იზენდებ და მე-კი ამ ღამესაც კონცერტზედ უნდა ვყოფილიყავი. თავი საშინლად დამიმეფული მქონდა; მე მაინც საყრის მაგასად მოვუგუქე. როგორც იყო დაემეფილ და წერა დავიწყე:

„1715-ის წლის ომის ომსაღეთსა და ვენეციას შორის აძულა ისინი...“ უზნებოდა ახალგაზრდ ტყე...
— რას ეუზნებოდა? ჩავეკითხე ჩემს თავს: — მაგრამ, დალაზერა ეშმაკმა, მე ისევ გუშინდელი კონცერტი მეღანდებოდა!

...აიძულა ისინი 1715 წელს მოღონა დავიკვნიანთ, ისინი ვენეციაში დაეახსნდნენ...
...მე მქვიან მამადა, იმენტო-მოი...“
...სადაც იმით 1717 წელს წმ. ლაზარეს კუნძული...“
...სხრა ვარ ღარიბ ოჯახიდან, მე შემიყვარა...“
წყველა-კრულით მივანებე თავი მაგასად. საქმე რაში იყო: ვიღერე მე მითარებლების ისტორიის ეწერდი, ჩემი ცოლი აზრას სიღერას იმეორებდა, რომელიც გუშინდელს კონცერტზედ მოვიმინე, და ამითი უნდა დაგვებარებინე, გააღმასხებულ ვევეხივით გაგებოდ გამოვბრუნდი ოთახში წინ და უკან და ჩემი ცოლი-კი

ურს ცხოვრებაში, რომელიც მის დახმარებას, მის მოაზრობას არ მსაქრობდეს! მაგრამ ამასთანავე რა ვამათასხრებელი შედეგი, რა ზარალი მოპყვება ხომოდ მოძღვარსა და მრევლს შუა ბიძგობის უთანხმოებებს, ან პირველის უშუალოდ ასეთს ადგილს, ესაც წავიფიქრობ...
აგერ ორი წელიწადია, რაც ს. ზედა-აქეთი გამაწყესს მღვდლად დ. ჩხაიძე, რომელმაც 1892 წელს დაასრულა ტფ. სას. სემინარია და ვიქონდებოდა, რომ თუ სხენებული ბედისა იყო დღემდის ეს სოფელი, ამიერდღან ეს მდგომარეობა არ შეგვიცვლება. ჩვენ არ შეგვიძლია სიამოვნებით არ აღვნიშნოთ მისწრაფება და განზრახვა ამ ახალგაზრდ მღვდლისა. მ. დ. ჩხაიძე მოსკოვადან მხედრულ მღვდელ მკვიდრთა შეგნების გაუქვჯობებს და წინაწყევას სარწმუნოებრივის გრძობისას, მეტად დარბი და უბატონებულად მიგდებოდა აქაური ეკლესია, დღეს ეკლესიას დაემზავისა და სასობებს და მომხრებებს აღაძრავს მლოცველს. საკუთარის მეცადინეობით მ. დ. ჩხაიძემ შესძინა ამ ეკლესიას სამოსელი-დაფარებები, ხატები, თუ სხვა საეკლესიო ნივთები, კერძო ნაშრომით და მღვდლის ღირებულები არა ნაკლებ 150 მანეთისა. ეს დიდი შემეწობაა, როგორც ეკლესიისათვის, ისე აქაურ ახალბედა ხელ-მოკლე მრევლისათვის, ამასთანავე ძალიან სტენდობს, შეაჩვიოს მრევლი ვიწარ-უქმეობით წირვა-ლოცვის მოსმენას, რისთვისაც მართლა კეშმარტის საღრისისათვის მიუძღარავს. შექმნილ-და-ვეგრად გასაგების ნივთ უხსნის ღმრთობის მნიშვნელობას დასწავლისა და სახარტის შინაარსს, რაც, თამამად შემიძლიან ვთქვა, იშვიათია ჩვენს პატარა კუთხეში. მ. დ. ჩხაიძე პირველი ინიციატორი იყო დ. ლანჩხუთის მიმავლის გზის გაყენისა, რომელიც

სრულიად თავისუფლად აგრძობდა თავის აზრებს. მეტე გზა არ იყო უნდა უშესულიყავ და მეზობე დაწე-მებელიყო. მაგრამ განუძღეს? ეხლა გუშინდელ სტენს შედეგ? ეს შეუძლებელია ამ შენიშვნისათვის ის მხე იყო მთელი ოც-და-ოთხი საათი გტირა. უნდა სხვა რამ მომეგრანა. მე სრულებით შევიცალე სახე და ვითომდა მხოვრადმა გასწავლე იმის ოთახისაკენ. ამ აღერსიანის სახის გამო მე მივიღე ერთი გემრიელი კონცან და მშენიერის ნაწყვეტი პოეზიის სინდერი, რომლისაც მე არა ვამეგე-ბარა: „Si vous n'avez rien à me dire“.

თეოტიმეტს საათზედ მე ხელახლად შემიძლო მუშაობა დამეწყა და საღამოთი, როდესაც საკონცერტოდ ვეზაზღებოდა, მე უკვე ბლომად დამეგრება.

ამ ვამად მე სრულიად არა მსურამ ჩემი ცოლი დამეწითებინა? ხურობდა არ არის! საკმარისია, მკვირეობის გულ-გრილობა გამოვიჩინო, უუურადღებოდ მივეყურა კონცერტად და ბარბაროსად ჩამთვლიან. მე თან ვეგრებოდა ნენსი წყვილედ და, როგორც-კი მითარებლები ან ვი-ნეტი“ მომაგრანდებოდა, მაშინვე ნენს ვიხვეტებდი ბოლომ, რომ ვი-რადღება ისევ კონცერტისათვის მი-მეკეთა; მაგრამ, წარმოიდგინეთ, მე ისე ხშირად მომიხდა ეს ჩხელტეა, რომ მთელს ამ ხანში საშინელი ტანჯვა იხატებოდა ჩემს სახეზედ;

შემდეგ თვით აღმინისტრაციის-გან იქნა მიღებული და ფრიალ საპრონებული და ღრიალ მაიორა აღმოჩნდა არა მარტო ამ სოფლისათვის, არამედ რვა საზოგადოებისათვის, არა ნაკლები მნიშვნელობა ექნება ამაზედ ამ სოფლისათვის მის მიერ ახლად დაარსებულს სამრევლო სკოლას. მართალია იმ საზოგადოებებში, რომელსაც ეკუთვნის ზედა-აქეთი, არის საინისტრია სკოლა, მაგრამ ამ სოფლის მკვიდრი ვერ სარგებლობდნენ იმით სიმორისა, ცუდისა გუბებისა და ხშირ ავღერებისა გამო, როგორც იცის ხოლმე ჩვენში შეიძლება-ზამთარში. და ესეც რომ არ იყოს, ეს საზოგადოება უსდგება ეკლესიის სოფლისაგან და ერთი ყველა ყოფავა განა ექვს სოფელს? მაგრამ ამ სოფელში მ. დ. ჩხაიძის საკუთარის მეცადინეობით დაარსდა სამრევლო სკოლა, რომელსაც საკუთარი შერობაც მოუპოვა. რასაკვირველია, ისეთს ადგილს, სადაც თვით მ. დ. ჩხაიძის ჩვენებთ 7 წლიდან 11 წლიდან 120 ყმაწვილი ყოფილა და მათში წერა-კითხვა მხოლოდ 25 სკოლად იქნა.

დღი მნიშვნელობა ექნება და დიდს სარგებლობას მოატანებს მას, თუ ასეთივე ენერგიით გაუძღვება მლომდის ამ საქმეს. ვისურვებთ, რომ მ. დ. ჩხაიძე აღარ ასცდება ერთხელ არჩეულს გზას, არამედ უფრო მეტიცელ და მაგარ შეხებობა ყველა დამაზარებელად გარემოებას ვინაიდან „კაცად კაცდამან ტკივით თვისი უნდა იტვირთოს“ და ტკივით მოძღვრის ისა, რომ მას აბრია „სწრაღ შეხებობით როგორც, სხე-რო“, ისე სასულიერო წარმომადგენლებს, რომელნიც პირველად სასარგებლოს ჰსისამოინო გახს აჯგანამ, მაგრამ შემდეგ სადაც ჰქვებინა, როგორ

საბედნიეროდ, ეს ჩემი გამოცდილება სახისა სრულიად ეთანხმებოდა კონცერტის შინაარსს და ჩემი ცოლი მეტად მკმაყოფილი იყო. მაგრამ როდესაც მოულოდნელად გაისმა გრეგევა უზარმაზარის დილისა, მე იქამდის შევიშინდი, რომ ნენსი უყურადღებო შენივსი ტანში. ამ ტკივრულედ მე ერთი მაგრა დავიკრიკე. საბედნიეროდ ამ დროს ორკესტრმა იმისთანავე გოჯობითურად გრავინ-ვარიალი შეგქნა, რომ ჩემი ხმა სრულიად შეუმჩნეველად დარჩა.

კონცერტის შემდგომ საშინლად დალილია ვგრძობდი ჩემს თავსა. მოწყვეტილობამ სრულეობით დამასუსტა და ახლა ეს წმისიდან დაჩხეღეტლი ფეხი ხომ საშინლად მეტკივოდა.
ამ კონცერტის შემდეგ არ იქნა და ვეღარ გამოვიკიდი. მე, რომელიც ისე ჯან-საღი ვიყავი, ეხლა ფეხებს ძლიერ-და დაეავრედი. დღემდის ყველა კონცერტზედ დასვდევ ჩემს მარის, მაგრამ ჩემში ძველი სითკიცლის და უზრუნველობის ნიშანი-კი აღარ მოიპოვება. ვისმენ ჩემედ ყველა სიმფონიებს ბოლომდის და მთლოს უგულვლოდ ვაძღევ ჩემს ცოლს ხელს და მიმეყვამდე ეხლა მე ამას-კი აღარ ვივებ, როდესაც ის კონცერტოდან დაბრუნებისას ჩემოვრედ მიმეორებს თავიდან ბოლომდის კონცერტს. მაგრამ ლტის წინაშე ვერთი მღვანე-

არ უნდა შეგეცვალოს ხასითი, როდესაც შენ იმით სასარგებლო (სოფლისათვის) სკოლად და ისინი გიგონებენ, არ გიმალოიან, ხელს არ გეწყობენ, შეურაცხყოფენო“, ამ ბოლომ ხოლმე ამგვარი პირნი. მაგრამ ეს რომ ასე არ იყოს, მაშინ ხომ ყველანი სწავლული იქნებიან და მამო არ არის უმეცრება და ბრბოლა ხომ უმეცრების წინააღმდეგ უნდა? ეს მოვლენა კიდევ უფრო უნდა ამხნევდეს მშობელს. მხოლოდ საკუთარა უნარგანი სიყვარულით თვით საქმისადმი, ერწრაფა და მოითინება; მაშინ-კი ყველაფერი შესაძლებელია. განა, გასაკვირა ასეთის სოფელში, სადაც სინათლის სხივს არამც თუ მკვიდრთა გულში, კანშიც თუ გაუტანებია, სადაც ათი-თხუთამეტ წლიდან მღვდელსა და მრევლთა შორის შურის-ძიება, უთანხმოება, თვით მრევლთა შორისაც დასობა, უთანხმოება, სიძულელი, მიეთამეთობა და შური გამოუწყვიდა და დაუმეგრებია, იქ ვინმეც საერთო სატკველომქმედლო საქმეში თანაგრძნობა და დანაშაუ ვერ აღმოიჩინოს პირველად?

სწავლედ ეს გარემოება უნდა და აქებდეს კიდევაც და თითოეული დამარცხება არამც თუ საქმე-ბოლომდის ამ საქმეს. ვისურვებთ, რომ მ. დ. ჩხაიძე აღარ ასცდება ერთხელ არჩეულს გზას, არამედ უფრო მეტიცელ და მაგარ შეხებობა ყველა დამაზარებელად გარემოებას ვინაიდან „კაცად კაცდამან ტკივით თვისი უნდა იტვირთოს“ და ტკივით მოძღვრის ისა, რომ მას აბრია „სწრაღ შეხებობით როგორც, სხე-რო“, ისე სასულიერო წარმომადგენლებს, რომელნიც პირველად სასარგებლოს ჰსისამოინო გახს აჯგანამ, მაგრამ შემდეგ სადაც ჰქვებინა, როგორ

რომ ერთხელ „მადლი უმეცველად სძლევი ცოლად“ და თესლი ნაყოფს გამოიღებს. ის ფრანზა, რომ „ჩვენს კეყანას ვერ გაგასწორებთო“, მხოლოდ იმითი პასუხითა, ვისთვისაც სოფლის უმეცრება გამოხსდევია. მ. დ. ჩხაიძემ თითქმის მუქთად სწავლუბათ-კი მაქვს, — ისაც ჩემის მეგობრების წყალობით მოგვეხლოვებოდა, მაგრამ ჩემი ცოლი უჩემოდ დიარება. როდესაც-კი ჩემი მარა წარმოდგენისათვის ემხალდება, მე მაშინ, რაც ძალი და დონე მაქვს, მიგრძობარ კლუბში ვინტისა რობერტედ. მაგრამ აქაც არა ვარ სრულიად თავისუფალი: ცხრა საათზედ უთოლდ ოპერის ფოიეში უნდა ვუცდიდე ჩემს ცოლს. და რადანაც ამ დრომდის ვახშმის ქამას ვერ ვასწრებ, ეს ჩემი ფოიეში სივრცობა, უნდა მოვახსნო, არა-ფოიე შესასწავლო. ამ დროს მუდამ საშინელს შიმშილს ვგრძობ ბოლომ და ფეხზედ ძლიერ ვსდგევარ. მე-კარეს მოაქვს სტაქნით წყალი და რაღაც კლასიკურს მუსიკაზედ მე-ბასება. მაგრამ, საბედნიეროდ, მე იცი აღტაცებითა და შეგრეულად ვეიცი ხოლმე მუსიკის შესახებ ლაპარაკი, რომ მეყარე პირველ მუსიკის მკვლევარი მთელის და, როდესაც ჩემს მსჯელობას მუსიკის შესახებ შემდეგის წინააღვე გაზმეორებლის სიტყვებით დავასრულებ ხოლომ: — „ღალი-მუსიკაში შენივრთი ხელოვნებაა, მაგრამ ყველას-კი არ ესმის!“ — ეთქვა, ის მუდამ თანაგრძობით მიქანდურებს თავს.

ინ-ანი.

აღუთქვა ყმაწვილების მშობელთ, რაც უთუოდ დიდი დახმარება ღარიბ სოფელთათვის.

გარემო.

მ. სილნაი. „ყოველი წელიწადი გარდასულია და ქართლში ქურთობაში მოკვდებოდა“, ამბობს ხალხური ანდაზა. ესეთივე მარტის დღეებშია გურჯაანელ სანდრო ბეზარაშვილის მარტის 15 რიცხვს, სილნაის სამაზრო სამმართველოში გამოცხადდა გურჯაანელი გლეხი მიხა დათუიშვილი და გამოუცხადა მარტის უფროსს, რომ გუშინ, 14 მარტს, საღამოზედ სამუშაოდან გვიან სახლში რომ დაბრუნდა, სახლის კარი შევიწიდან დაკეტული იქნებოდა, სახლის კარი დაგარახუნებ შიგნიდან გურჯაანელმა სანდრო ბეზარაშვილმა ხმა მოძლია მითხარა ვინღა ჩემდ იყავ? მოიკადრე მე გულმა აღარ მომიბოძა და შეუკოვლე: კაცო, შე უკუთურო, ჯერ ერთი რა ნება გაქვს, რომ სახლში არ შევიშო და მეორედ გინა შეიძლება ჩემსავე სახლში შეურაცხება მომაცენო? და უფრო დაგარახუნე კარები. მიშინ ბეზარაშვილი ადგა, აიღო ხელი ხანჯლი, გვიმოაკრებინა, შემიცვანა შინ და მითხრა: მოდი მაგრამ თავი უნდა მოგადგინო ჩემს ხანჯლითაო. რაკი უნახე, რომ ეს შეურაცხებულო იყო და მე-კი არა გამანდარა ზედ, ხმა დავუშვი და მოწიწებით ვუთხარა, — იოღანდ ნუ მომკლავ და როგორც გინების ისეთი დრო ვატარებ ჩემ ცოლთან. იმანდ შემიბრალო, თავი გამანდამა, წავიდა ისე ჩემს ცოლის ლოგინში ჩაწვა და ხანჯლი-კი თავით დილოდა. ამის დანახვებს გული მომივიდა, ვეღარ მოვიბოძე, მივაგარდი, ხანჯალი გამოვლოდე და შიგ მუქუქლიში ვიკითხე. მერე გამოვარდი გარეთ მეზობელს შევაცუბინე და მე კიდევ აქით გამოვიწიე თვევითან და თქვენი ციხე ხელა, რასაც ვადახმადღებინებოთ. ითხარებო მოკვდა თუ ცოცხალი დარჩაო — მან უსახუბო, რომ ლოგინიდან-კი ვადმოვარდა და არ ვიცი რა დავინართაო. ამ საქმეზედ ოქმი შეადგინეს და ოქმთან ერთად მიხა დათუიშვილი გამოამძიებულნი წარადგინეს.

მართლმადიდებელი და მართლმადიდებელი

ყოველი ისტორიული ერის ცხოვრება დახატულია მოღვაწე პირთა სურათებითა და აგრეთვე სახეებით: ციხე-კოშკებისა, რუ-არხებისა, ავეჯების, ფულებისა, სამუსიკო საკრავებისა, საცემებისა, იარაღებისა, ტაძარ-ეკლესიებისა, ხატებისა, ხელნაწერებისა, წერის ნიმუშებისა და სხვა და სხვა. ყოველი ამ სურათებისა და სახეების მიხედვითად ისტორიკულ-სოციალური მემკვიდრეობის გამოკვლევა და აღდგენილი მჭიდრო ცხოვრება ამა თუ იმ ერისა. ხოლო ჩვენ ქართველებს ამ გვარი ისტორიკულ-სახეობიან-სურათებიანი ისტორია არა გვაქვს. საჭირო კი რომ გვექნა, რათა თვალ-ნათლად წარმოვიდგინოთ ჩვენი ხალხის ცხოვრების უმჯობესი და განვითარება. ამგვარ ისტორიის შესადგენად საქართველოში დასურთილია მრავალი მასალა. უმაღლესი ნაწილი ამ მასალის დაკრულის ძველს ძველებზედ: ტაძრებზედ, ცი-

ხე-კოშკების კედლებზედ, სფალაის კედლებზედ, სხვა-და-სხვა ხელნაწერებში, ქურტლებზედ, ლოგინებზედ, საეკლესიო სამკაულებზედ, ფულებზედ და სხ. სამუშაოდ ჩვენდა, ეს სათუთად დაკრული ძველი ჩვენის ცხოვრებისა და ისტორიებისა, იმეხივინა. ყოველი ქართველის სიღრმითი მოვლენა დაღესე შეუდგენს ამ მასალის შემოკრებას, გადამოხატვას, გადმოწერას, აღწერას, მადლობა ღმერთს, საქართველოში ყველა კუთხეში მოპოვებინა კაცი, რომელიც შესწავთ მძლღონე გაუძღვნეს ამ ძნელს, მაგრამ საშველიშვილო, საქმეს. უფრო ნაკლებად და სანდო ექნებოდა აღმსარებელი მასალა, თუ მის შეკრების იტირებდნენ მარტობები და ზღადლოზინები. ყოველი მარტობის ანუ ზღადლოზინის ადვილად შეუძლიან თავის სამრევლოში მოხატვის არ ერთი მამულისშეილი (მასწავლებელი, დედელი, ექიმი, მხატვარი, თავადი, აზნაური და სხ.), რომელიც არ დაიშვრებს მკითვ დრო-ქამს, რომ შეასრულოს ეს საქმე. ამას გარდა, ყოველს სამრევლოს, თუ გული შეტკივა თავის სამშობლოსათვის. ადვილად შეუძლიან ადგილობრივნი მოაგროვოს საჭირო ფული ფოტოგრაფის მოსაწვევად და ძველ-ანდაზლებში და მათზედ გამოხატულ-გამოქმადებულ სახეებისა და წარწერების გადმოხატვად და სხვა-და-სხვა ოჯახებში დაკრული ნივთების გადმოხატვად. ამას გარდა, არ უნდა დაივიწყოთ, რომ აუტრეველი ისტორიული მასალა და შთაბეჭდილი თვისი ზეირ-სიტყვაობაში: ზღადარი, იგავ-არაკი, ლტენიანი, შულოცვანი, თქულობანი შესახებ პარულტყვიების, ფრინველებისა, ნიშების, სოფლებისა, ცხებებისა, სახალხო ლექსისა, გეოგრაფიის და სხ. არიან დაფუძნებული წყაროები ჩვენის ცხოვრებისა. ყოველ სამრევლოს მუშაკებმა აგრეთვე გასაყურებელი ყურადღება უნდა მიუქციონ ერის ზნე-ჩვეულების აღწერას და ქართულ ლექსიკონის შექმნას ადგილობრივ სიტყვების შემოკრებაზე. არ უნდა დაივიწყონ ისიც, რომ თითქმის ყოველ გვარეულობაში დაშინილია საკუთარი, საოჯახო გადმოცემა შესახებ ამა თუ იმ გვარის სასამართლო ანუ მოღვაწეობის, ქველიბისა, მოქმედებისა. ექვი არ არის თუ გვემისი; რა არის ისტორია ანუ იგი რა დედაობითა, რომელზედც ღღეს მაგრობს ჩვენს აწყობა და რომელზედც დაყრდნობილი უნდა იყო ჩვენი მომადლო, — ყოველივეს ადვილად შევასრულებთ. ქეშარიტად თქული ძველთაგან: აგული თუ გულას, ქადა ორის ხელით იქვეყნა.

რუსეთის ცხარება.

ახალი მოთხრობა დ. ნ. ტოლსტოისა „ბატონი და მღვა“ გაიყდა პირველ ოთხ დღეში 5 ათას ცალიდ. მეოთხთხმეტე ტომი ტოლსტოის თხზულებათა, რომელიც მოთხრობისა ზემოხსენებული მოთ-

რობა, იმავე ოთხ დღეში გაიყდა 10 ათას ცალიდ.

21 მარტს სისხლის სამართლის საკანსადაც დეპარტამენტი განხილული იქნება პალების საქმის გამო შეტანილი პროტესტი. ამ საქმის მოხსენება მინდობილი აქვს გამოჩინდეს რუსის კრიმინალისტს, სენატორს ტაგანცევს.

უცხოეთი

გერმანია. დღესასწაულის დღეს იმპერატორმა შვედენს სიტყვა წარმოასიტყვა. ამოვიღო სამშობლოში დასახლებულ უცხოელების უფრო ნათლებულსობის დახადების დღე. დღევანდელი დღე მკუთვინის ჯარისა, რომელიც მოვალეა შვედენსკის თავის ამხანაგს—ძველს აფიკარს, რომლის მოღვაწეობაშიც შეტანა მისიც გერმანიის ისეთი გამარჯვებისა, რომ ვერძინაც გერმანიის შვედენული სახელმწიფო შეტქნა. აქ არიან წარმომადგენელი მთელს გერმანიის ჯარისა. ამ წარმომადგენელთა თანა დახადებით უნდა ღირსეული საჩუქარი გიდენათ. ყველასვე ღირსეულად ჩავსთავებ დანა, რომელიც არის ნიშანი გერმანიის მძღვარობისა და რომელიც თქვენ ჩემს პაპსთან ერთად გულსთვ გერმანიის საიდუმლოებად. დანა საუკეთესო იარაღია ნიშნად და გარეგან მტერთან საბრძოლველად. დანაზედ ამოკრილია ელზას-ლოტარინგიისა და თქვენის უფროსი მოღვაწეობის ღირსი, რაც თქვენს მოვალეობაში იმ დღეს ამხანაგს, რომელიც მოხდა 25 წლის წინად ჩვენ-კი, ამხანაგებო, მივგებოთ თავი. ბისმარკს, ვინა-ვინაო. ბისმარკს კმა ამ სიტყვაზედ უბასუბა: „ნება მომეცით, თქვენი უდიდებობისთვის, მოგიდგინოთ უკუშვედენლო-მიღვის მადლობა, ჩემს სამხედრო მდგომარეობა თქვენს წინაშე ნებას არ მაძლევს, ვინა-ვინაო ჩემი გრძობანი. მაღლობელი ვარ, თქვენი უდიდებულებობაში“.

იაპონია.

იაპონიის განვითარებულ ერთხელ ურჩვენი მთავრობისა—ნუ შევსწავლოთ ჩინეთთან ომს, სანამ დედამ ქალაქს ჰყენის არ დავიპრობოთო. ჩინეთს ბევრჯერ მოუვრუტუებიაო, ბევრჯერ მოუვრუტუებიაო მათ ჩვენთან სხვა-და-სხვა ხელშეკრულება. სანამ დედამ ქალაქის დაპრობითი შიშისზარს არ დავსკებთ ჩინეთს, მანამდის მშვიდობიანობაზედ ლაპარაკი არ ღირსო.

ნარკვევი

(ყურნალ-განვითარებულად)

მოსკოვში არსებულ „ლიტერატორთა დამხმარებელ კლამ“ ამ დღებში „მოსკოვის უწყებთა“ თანამშრომელს ტ. ტომობროვს ექვი უყარა თავის წერილზედ და გააშუავა. ეს პირველი მაგალითია, რომ მშვერილი არ მიეღოთ კისის წყურად. ტ. ტომობროვი ამ ამბავს ხსნის იმითი, რომ „ლიტერატორებმა არ ისურვეს კონსერვატორ მშვერლის მიღება“. ახლა გავხეოთ „რუსული ვედი“-ში დაბეჭდილია ამ კისის თავეულობის წერილი, რომელიც ამბობს:

„კონსერვატორი მშვერლები ბევრია კისის წყურად, ასე რომ და ტომობროვისა, „გამაგება“ სხვა მისხვს უნდა მიუწეროსო. ეს ტომობროვი ცნობილი რუსის რევოლუციონერი იყო და შემდგომ თავისი ცოდვები მოინანიო, უწინდელი მინარულება უარ-ჰყო და „მოსკოვის უწყებთა“ თანამშრომელად გახდა.

St.-James Gazette

„St.-James Gazette“ სხვა ინგლისურ განვითარებულ ლაპარაკით უფრო გულხდელია შედარაკობს ჩინეთ-იაპონიის საქმეების შესახებ. განვითარებულ ინგლისის მთავრობას, დახმარის იაპონიას, რომელსაც მსურს სასებთი ისარგებლოს თავის გამარჯვებით. ინგლისისათვის სასარგებლო იქნებოდა, ამბობს განვითარებული ინგლისის იაპონიას, მოიგოს გული მძღვარის ხალხისა, რომელიც მომავალში ძალიან გამოადგება ინგლისს მოსალოდნელ შეტაკებაში რუსეთთანაო.

„გოგონს სამეფომოდ დაწერა აბანანას ამ ქსურსო, განხმობის განხმობა, ამანანას წადადა ჩაადგინა ხელში მოვალე გრთა ნაწილი ამ ნაწილს კენსულისა, ას ნაწილი, რომელსაც მდგომარობს ქალაქი პორტ-არტურს, აგრეთვე კენსულისა ფორმობა. ამ ქვეყნის ჩამორბევა ჩინეთს არ დაგუბავს, ჩვენ წარდას არ მოსადგავს. თუ ჩვენ ამანანას მსარგებელი უნდა, შეიძლება ამ სასემწიფო-სთან ერთად მოკისოვითი ნაწილის ნება-რთვა, რომ მიადეს ქვეყნის სასემწიფო გემთმეფეს უფლებას თანაგულად შემოსავლის ნაწილის ნაწილსა უნდა. თუ ამანანას არ მივემსრუტებოთ, შეიძლება სამეფომოდ მტრად გადავიყოთ ეს ქვეყნა, ხოლო თუ დაგუბავთ, მათს ჩვენ შევადგინებთ გავაგონოთ აბანანას მოღვაწეობაში. თუ ამანანას არ მოსადგავს, თუ გავაგონოთ რუსეთის სასემწიფომოდ მოკისოვითაო.“

გაზ. ენოსკ. ვედი.

„გაზ. ენოსკ. ვედი“-ის № 73 ში სწერია სომხების შესახებ: „ერთადერთი გარემოება ამრთლებს სომხებს თავ-გაუფლებას: ეს ისაა, რომ მთავრებს ამრთ თუ წინადადებებას არ უწინდა მათ, ახამად მთავრებს თავ-გაუფლებას უწინდა. დონ-დუგო-კონსერვატორის მთავრებობის დროს უწითა ნაწილი გავსის სახლისა უკან ჩამოხმას: ქართველებისა, მეტრეებისა და სხ. სასემწიფომოდ უწითა სომხებს ჩაყვრებას, ამ კრის წარმომადგენლებს, რომელთა თავისი მისურვლებით სულ სხვა წინადადებას დაგუბავს სხვას. მთავრების ამ გავმას შექმნობს ამ საქმე მოახდინას, რომ სომხებს გეონომოუნად სრულად დაამხმარეს სხვაზედ უფრო განვითარებულ, მტრისა, მაგრამ ხასითი რბიად ნაწილი სახლისა და სასოგადო სასემწიფომოდ სრულად განდგენეს ავი.“

მართლმადიდებელი.

19 ამა მარტს ქართველ არტისტთა ამხანაგობამ წარმოადგინა სურათი მოქმედებანი ღრმად წოდებული „მტრის“

რავლი“ ლაპარაკებისა. ვინ მოსთვლის, რამდენჯერ გამოუთქვამთ საყვედური და სამღერავი ქართველთა საზოგადოებისადმი იმის შესახებ, რომ იგი ეთნო-გრაფიულად ეყარება ქართველი თვარის და გერმანულად არა აქვს შეგნებული ხელობის მნიშვნელობა. შეიძლება ამ საყვედურს, ამ შენიშვნას სიმართლედ მივიჩნიოთ და ადვილიც, მაგრამ ნურც იმას დაივიწყებთ, რომ იმ დროს, როდესაც საზოგადოება რომელსაც საქმეს გულ-გრილად უყურებდა და ეყარება, მაშინ იმ საქმის მოთავთა პირდაპირი მოვალეობა 1, არ დამაკარგონ ხალხი და ენერგია; 2, უფრო მეტის დედ-მოდღინებით შესწავლილ და აღსარულთან თავიანთი მოვალეობა და 3, გააუფლებოთ თვით იგი საქმე, რომ ამ გავლად საზოგადოების გული მოიგონ, შეუცვალეთ მათ აზრი და განწყობილება ამ საქმის შესახებ და ბოლოს—სრულებით შეავიწროთ ეს საქმე... ასეთი ყოველის საქმის წარმოადგენელია და, მეტადრე, თვარის მოთავთა მოვალეობა. მაგრამ იმის მივიჩნოდ, რომ წარმოადგინონ ხოლოდ ცოცხალი პიესა, რომელიც ცხოვრების ტიშმარტი მასურათებით უნდა იყოს, რომელიც უტყუარ სარკველ უნდა უნდეს მკითვრებულს; რომელიც უნდა ავარჯიშებდეს მის განიხებს, ზნეობას და ცხოვრებაზედ უნებულებებს; მადღერებს მასში სული და გულის მღვლავებისა და საუკეთესო მისწრებებს, აულით ამ დალოცვლებს და, საზოგადოების ტიშ-გრილობის დროს, არდგენენ რაოდ „მტრისა“! ისეთს პიესას, რომელსაც არავითარი კავშირი ცხოვრებისთან არ აქვს, რომელიც „სამშობლო“ და სხვა პიესებთან ამოგაგრილის ადგილებით არის შეკონკრეტებული არავითარი ერთობაშია და სისრულე არა განაჩინად რამისა და რომელიც მხოლოდ შემცდარს ეფექტებზედ და სიტყვების რაბა-რუხზედა აგებული და მშენებულია.

მოდით და დამედურეთ ქართველს საზოგადოების იმისათვის, რომ ასეთის პიესებისათვის გულ-გრილობას იჩინეს! მაშ რა უნდა ჰქნას? საღ-ვიდეს? რად დახმარავს უკანასკნელი გრაოზი? რას უყურებს? ჩვენ არ ვიცით და ვერც პიესის შინაარსის შემოწმებით მივგადებარებ იმას, თუ რად უწოდა ავტორმა თავისი კალამის ნაწარმოებს „მტრისა“, და ეს იცხადი, რომ საზოგადოებისათვის პიესა და მისი ავტორიც ნამდვილი „მტრისა“ა, მეტადრე მეოთხე მოქმედებაში, როდესაც ოთხი მოქმედი პირი: მოხუცებული ვიოტორი, ახალგაზრდა ალექსი, მოხუცებული დედა და მისი ქალი მოქმედების დასრულებისათვის დასასრულად მჭიდრობენ, უწუქუნენ, და დრიაღებენ—რას ამბობენ, და რა აქციონებთ, ალამა უწყის... თვარის მოვალეობა.

„ვიოტორის“ № 54-ში დაბეჭდილი იყო ამბავი შესახებ ხელთ-ნაკერის თამარ-დედადღის სურათისა, რომელიც შედგენეს ორი წლის შრომას ერთის ქალისას. როგორც სწავნის ეს შრომა კიდევ დაუსრულებია იმ პატრიკმეფის ქალს; მხოლოდ საქმე იმხედ არის შეჭრებულთა, რომ დავიგებართ მას და შესაფერი ლექსი

